

בעזרשי"ת

מִיָּמֵינוּ עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלֹק
סְטְרִיקוֹב

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה

מב"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה

'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מב"ק מרז אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת

וישב - חנוכה

תשפ"ג

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

נדבת

הרב שמחה פרנקל שליט"א
לרגל שמחת הולדת הבן בשעתו"מ
יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

השלום זכר בליל שב"ק זו
ושמחת הברית ביום א' בשעה 8:45
בביהמ"ד של כ"ק אדמו"ר שליט"א

נדבת

הר"ר חיים אהרן רפפורט הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת בשעתו"מ
יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

צלותא דאברהם

מוסדות סטריקוב

ע"ש
כ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ד וי"ו חסד ורחמים | מילא חסדים | חסד לבריות | יוסף אברהם | יוסף אברהם | יוסף אברהם | יוסף אברהם

קרב הטובה תשפ"ג

כס"ד

זמניקו נרות בחצרות קרשך

זמני הדלקת נר חנוכה

בבית כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' עזרת תורה 41 קיה"ק ירושלים תובב"א

יום א', נר א' דחנוכה..... 19.30

יום א', זאת חנוכה..... 19.30

ביום א' ויגש - "זאת חנוכה"
יערוך כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
את השולח"ט

לאחר הדלקת נר חנוכה

קבעו שמונת ימי חנוכה אלף
להודות ולהלל לשמך הגדול

דוד דוד (חובסרים) 32 עזריאל ירושלים תובב"א | ט.ר. 58044631

נדבת

הר"ר ברוך אויערבאך הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת בשעתו"מ
יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

ברכת מזל טוב

להרה"ח יוסף ברנשטיין שליט"א
ולחתנו הר"ר יצחק מנחם לנציצקי הי"ו
לרגל הולדת הנין - הנכד
יה"ר שירווי רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

לתרומות והנצחות:

052-7620204

רחוב דוד 32 ירושלים

קובץ ל"ז

ערש"ק פר' וישב תשפ"ג

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.

כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'

מס' 073-2951269 שלוחה 1.

לקבלת הגליון באימייל a609200101002@gmail.com

 וישב

וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף
 בבור ויקרע את בגדיו, וישב
 אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה
 אני בא (לו, כט-ל).

ובמדרש (לקח טו) איתא: "אמר להם
 כסבור הייתי שאמנא תרופה
 למעשה צלה, ועתה חנה אני צא".

ויש לומר, דהנה צעניין מעשה צלה
 אמרו חז"ל (שבת נה:) "כל האומר
 ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר
 (לעיל לה, כ) 'ויהיו בני יעקב שנים עשר',
 מלמד שכולן שקולים כאחת, אלא מה אני
 מקיים (שם) 'וישכב את צלה פילגש
 אציו', מלמד שצלב מנעו של אציו
 ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה".
 ונמנא שמעשה צלה לא היה חטא
 ממנא, אלא שדרגת ראובן מי"ב שצטי
 י"ה היה איזה עניין דק שנחשב לו כחטא
 חמור, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות קכא):
 ש"הקצ"ה מדקדק עם סציו כחוט
 השערה".

והנה כמו כן היה אלל יוסף, דאיתא
 (צ"ר פד, ז) שהמכירה היה עונש
 על מה שהציא דיצת אחיו רעה אל
 אציהם (לעיל, ז). וזה היה גם כן דקדוק
 הדין עם יוסף לפי דרגתו הגדולה.

ולבן כאשר ראה ראובן שהילד איננו,
 הכיר עד כמה מגיע הדקדוק
 והתציעה מהשצטים, שהקצ"ה העניש
 את יוסף אפילו על כזה חטא דק,
 וממילא 'ואני חנה אני צא' צמעשה
 צלה, שאפילו שלא היה שם חטא
 כפשוטו, והאומר ראובן חטא אינו אלא
 טועה, בכל זאת הרי הקצ"ה מדקדק עם
 שצטי י"ה גם על חטאים דקים כאלו,
 וא"כ 'אנה אני צא'.

עוד יש לצאר המדרש הנ"ל, שהנה
 מחשבת ראובן צזה שצלב יצועי
 אציו היה לטובה, שתצע עלצון אמו
 כדאיתא בגמרא (שבת שם), אצל למעשה
 ינא מזה מכשול, ונתצע על זה. וכאשר

המכירה, תלה שזה נגרר ממעשה צלה, שגם שם היה מחשבתו לטובה ויאל מזה מכשול, וממילא הכיר בזה שמעשה צלה נחשב לו לחטא ועוון, שהרי "עצירה גוררת עצירה" (אבות פ"ד מ"ב), ולכן 'אנה אני בא' צמעשה צלה.

אמר ראובן להשליך את יוסף אל הצור היה גם כן מחשבתו לטובה, וכדכתיב (לעיל, כג) "למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו", אבל למעשה יאל מזה תקלה שמכרו את יוסף.

ובאשר ראה ראובן שמכח המחשבה טובה שלו יאל מכשול ונגרם

חנוכה

ומזה שנכתב דווקא כאן, נראה מזה שמלות נר חנוכה הוא השורש לכל המלות דרצנן, וצמורה זו מונח הכח של 'והיכן לונן, מלא תסור' לכל שאר המלות שחידשו חכמים. וכעין זה מצואר כזר בספדה"ק (ראה פרי נדיק לחנוכה אות ז).

ויבואר על פי מה דאיתא בגמרא (יומא כט.) "אסתת סוף כל הנסים והא איכא חנוכה ניתנה לכתוב קא אמרינן", וכו'. ונמצא שבאמת חנוכה הוא 'סוף כל הנסים', ויש להבין מה הכוונה בזה, הרי בכל עת יש לצני ישראל נסים בכלל

בגמרא (שבת כג.) "מאי מצרך, מצרך 'אשר קדשנו צמלותיו ולונו להדליק נר של חנוכה', והיכן לונן, רב אויף אמר מ'לא תסור' (דברים יז, יא), רב נחמיה אמר 'שאל אציק ויגדך זקניך ויאמרו לך' (שם לב, ז)".

ובאמת נידון זה אינו שייך רק לחנוכה, שהרי יש עוד מלות דרצנן ומצרכים עליהם, והכוונה כאן הוא על כללות עניין הצרכה על מנה מדצריהם, וכמו שאמרו שם: "ואי אמרת כל מדרצנן צעי צרכה" וכו', ולאו דווקא לעניין הצרכה על מלות נר חנוכה.

וצפרט, וכמו שאומרים (תפלת שמונה עשרה) "ועל נסיך שזכל יום עמנו". וציארו במפדה"ק (תורת אמת חנוכה תרכ"ה סעודת ליל שבת וישב) שהכוונה לנס כזה שזכותו יש לצני ישראל כח וקיום למשך כל הגלויות עד ציאת משיח, וצוה חנוכה הוא 'סוף כל הנסים', שהוא הנס האחרון שנעשה שמכותו ועל ידו יתחזקו ויתקיימו צני ישראל עד עת גאולת עולמים. וכן איתא בפריים (ישמח ישראל חנוכה אות לד ועוד) שאור החנוכה נוקב והולך עד לימות המשיח.

ונראה לצאר לפי זה מה שאמרו שחנוכה 'לא ניתן לכתוב', שנרמז צוה העניין המיוחד של נס החנוכה צוה שנותן קיום וכח לצנ"י צעת הגלות, שנס הפורים ניתן לכתוב, היינו שמגילת אסתר היא מכלל כתבי הקודש, ואף יש לה דינים כספר תורה עלמנו, כמו שאמרו (מגילה טז:) ש"לריכה שרטוט כאמיתה של תורה" (ראה רש"י שם אולם ראה תוספות גיטין ו: ד"ה א"ר יצחק. וראה עוד שו"ע אור"ח סימן תרנ"א ס"א). ואם כן עניין הפורים, אף שיש סוצרים (ראה כלבו סימן

מה ד"ה ויש) שמלוותיו הם רק מדרבנן, יש לו שייכות לתורה שזכתב.

ואילו נס החנוכה לא ניתן להיכתב, היינו שכל עניינו ומהותו הוא תורה שזעל פה (ראה שפת אמת חנוכה תר"מ ד"ה צגמרא מאי; תרמ"ה ד"ה וצפסיקתא; ועוד)^ב. וצוה גופא הוא 'סוף כל הנסים', היינו כי הכח של צני ישראל שיכולים לאחוז תמיד צעך החיים, וכמו שנאמר (ישעיה נט, כא) "לא ימוש מפיק ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם", שהוצטחו צני ישראל שיחזיקו בכל הגלויות הקשות וזכל הזמנים הגרועים ביותר עד ציאת המשיח, הכל הוא מזה שיש להם הכח של תורה שזעל פה, וכח זה מונח צנס החנוכה ש'לא ניתן לכתוב', שהוא צצחינת תורה שזע"פ כנ"ל, ולכן הוא 'סוף כל הנסים' ליתן כח לימי החושך והגלות שיצואו אחר כך.

וזוהו עומק המכוון צדצרי הגמרא ששאלו 'והיכן לנו' דווקא גצי מצוות נר חנוכה. שכל המצוות ותקנות חז"ל, וכן כל מה שלמדו צדרך דרש ע"י י"ג מידות שהתורה נדרשת צהן, וכל מה

^א ובכללות יסוד זה שחנוכה הוא עניין התושבע"פ האריך הרבה הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין בספריו הק'.

שפסקו והכריעו, הכל נכלל בזה 'והיכן
 לוננו, מלא תסור' וכו', שזהו הכח שניתן
 לחז"ל לתקן ולהצין ולהורות דברי
 תורה. וזה נכתב בסוגיא דחנוכה, כי גם
 החנוכה הוא גילוי האור של תורה שזעל
 פה, וצו מונח כל הכח של תושבע"פ
 כנ"ל.

ונראה שזכו לזה מכח החשמונאים
 והמסירות נפש שלהם שע"ז
 המשיכו אור כזה המשפיע לדורי דורות
 עד ביאת המשיח. והכח של החשמונאים
 היה כח התורה שזע"פ, וכן ידוע
 שלאחר גם חנוכה נתפשט ביותר התורה
 שזע"פ (ראה פרי לדיק לחנוכה אות ב; שפת אמת
 לחנוכה תרמ"ה ד"ה וצפסיקתא).

וי"ל עוד דרך רמז כלשון הגמרא
 'והיכן לוננו', שהכוונה לשאל
 מהיכן יש לבני ישראל כח זה שמחזיקים
 בתורה שזעל פה וכלל הדינים דרצון
 ובאמונת חכמים, והתשובה לזה מכח גם
 החנוכה, שממנה ניתן הכח של 'לא
 תסור' זעם ישראל, וזה משפיע שיקיימו
 תמיד מצוות חכמים והוראותיהם לצלתי
 סור מכל אשר יאמרו לנו ימין ושמאל.

ויש לפרש בזה ג"כ מה שאמרו בגמרא
 (שבת כג.) שגם חנוכה יש להניחה
 בשמאל משמאל "כדי שתהא נר חנוכה
 משמאל ומוזזה מימין". שמוזזה מורה
 על תורה שזכתה, שהיא פרשה בתורה.
 ונר חנוכה הוא מדרצון, והוא 'משמאל',
 רומז על מה שנאמר 'לא תסור מכל אשר
 יאמרו לך ימין ושמאל' שהגמרא הביאה
 את זה לעניין נר חנוכה. וכל זה בא
 להורות שהנר חנוכה שהוא כח התורה
 שזע"פ עומד תמיד לעומת התורה
 שזכתה.

ובגמרא שם זמה שמצרכים על נר
 חנוכה ואומרים 'לוננו' מ'לא
 תסור' וכו', מקשינן מדוע אין מצרכים
 על הפרשת דמאי, ותירנו, "ודאי
 דדצריהם זעי צרכה ספק דדצריהם לא
 זעי צרכה". וי"ל דדרך רמז שכאן זנר
 חנוכה נהיה צחינה של 'ודאי' דברי
 חז"ל, היינו שאין מהרהרים ומסתפקים
 אחר דברי חכמים ומצוותיהם, אלא
 קיבלום כל ישראל בתורת וודאי. ודבר זה
 נתן הכח לצנ"י שיהיו דברי חז"ל קביעי
 וקיימי וכלל הדורות יאמינו בחכמים
 ובתורה שזע"פ.

בגמרא (שבת כ"א:) "צית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך, וצית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא פליגי צה תרי אמוראי צמערבא ר' יוסי צר אצין ור' יוסי צר זצידא, חד אמר טעמא דצ"ש כנגד ימים הנכנסין וטעמא דצ"ה כנגד ימים היוצאין, וחד אמר טעמא דצ"ש כנגד פרי החג וטעמא דצית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין".

ובבר האריכו במפרים לצאר טעם צ"ש כנגד פרי החג, שקשה מה השייכות של קרבנות חג הסוכות למצוות נר חנוכה. ונראה לומר שגם טעם זה הוא על דרך סברת צ"ה שמעלין בקודש ואין מורידין (ועד"ז מוצא כבר במספדה"ק (ראה דרשות חת"ס ח"א ס"ח:)), והיינו כי הנה פרי החג הם כנגד שצעים אומות העולם שהם מתמעטים והולכים (רש"י פנחס כ"ט, יח), והכוונה צזה צפנימיות, שכל כוחות הרע והמידות הרעות שיש באומות העולם, הם מתמעטים ומתצטלים.

ולבן ס"ל לצ"ש שצריך להיות פוחת והולך, באותו עניין של פרי החג

המתמעטים והולכים, כי כל עניין החנוכה הוא ההתגברות על היוונים שהיה תכליתם "להשכיחם תורתך ולהעצירם מחוקי רצונך" (נוסח ועל הנסים), וגזרו גזירות על שמירת התורה והמצוות, ורצו לעקור הכל, וזה היה נס החנוכה שצנ"י התגברו עליהם והופיע עליהם אור הקדושה מלעילא. וסוצרים צ"ש שכל זה הוא על ידי שכוחות הרע מתמעטים והולכים, היינו לפי כמה שצנ"י ישראל משרשים את האומות וכל הכוחות הרע שיש עמהם, לפי זה זוכים לקדושה, כי כפי המידה שהרע מתמעט והולך, באותו שיעור הקדושה מוסיפה והולכת בעולם. ונמצא אפוא שגם צ"ש מכוונים להיות 'מעלין בקודש', רק שכדי להגיע לזה צריך תחילה להיות 'פוחת והולך' למעט ולצטל כוחות הרע.

וב"ה ס"ל 'מוסיף והולך', להיות 'מעלין בקודש', להרבות קדושה. ונראה שאין חולקים צענ"ס על דעת צ"ש, שצוודאי כך הוא שכדי להגיע ל'מעלין בקודש' צריך להיות תחילה 'פוחת והולך' צעניינים שכנגד, ולולי זה שיהיו כוחות הרע מתמעטים והולכים, היינו שלא יתצטלו ויתרחקו מהם, אין

גדול משל נשיאים, שהקריב צימים ההם קרצנות הרצה כל ימי המלואים. ואם תאמר שהיו חוצה ונכטוה צהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדצה כמוהם לחנכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו צה חוצה ונכטוה עליה".

ומבאר: "אצל ענין ההגדה הזו, לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה צצית שני על ידי אהרן וצניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול וצניו. וצלשון הזה מנחתיה במגדת פתרים רבינו נסים, שהזכיר האגדה הזו ואמר: 'ראיתי צמדרש, כיון שהקריבו שנים עשר שצטים ולא הקריב שצט לוי וכו', אמר לו הקצ"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש צה הדלקת הנרות ואני עושה צה לישראל על ידי צניך נסים ותשועה וחנכה שקרויה על שמש, והיא חנכת צני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח, עד כאן לשונו.

וראיתי עוד צילמדנו (תנחומא צהעלותך אות ה), וכן צמדרש רצה (פרק טו אות ו): 'אמר לו הקצ"ה למשה: לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרצנות כל זמן שצית

שייך שתהיה עלייה צקדושה. אמנם צכל זאת אמרו 'מוסיף והולך', כי הם סוצרים שמה שצריך להראות לעין כל הוא את חלק ה'מעלין צקודש'. כי כאשר יראו את תוספת הקדושה צעולם ממילא יתעוררו לתשובה ולסור מכל רע.

נודעים דצרי הרמב"ן צריש פרשת צהעלותך על מה שכתב רש"י "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו, כשלא היה עמהם צחנוכה לא הוא ולא שצטו, אמר לו הקצ"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות".

וחקשה הרמב"ן: "ולא נתברר לי למה נחמו צהדלקת הנרות ולא נחמו צקטורת צקר וערב, ששצחו צו הכתוב (דצרים לג, י) 'שימו קטורה צאפק', וצכל הקרצנות, וצמנחת חציתין, וצעצודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא צו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד צהיכלו לשרתו ולצרך צשמו, ושצטו כלו משרתי אלקינו. ועוד, מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרצנו

המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וכל הזרכות שנתתי לך לצרף את בני אינן בטלין לעולם'. והנה, דבר ידוע שכשאין צית המקדש קיים והקרצנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנכת חשמונאי, שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו. וכן זרכת כהנים הסמוכה לחנכת הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה ככבודו של אהרן שלא נמנה עמהם".

ומבואר צוה דבר נפלא, שנרות חנוכה הם מעין עצודה של מקדש. ועד"ז איתא בחידושי הר"ן, ולשונו שם שחנוכה הוא עצודה בגבולין. והיינו שמלצד ענף המנורה לפרסומי ניסא, יש צוה גם כן שיריים לעצודת המקדש, שהקצ"ה זרחמיו על בני ישראל הצטיח ש'אינן בטלין לעולם', שיישאר תמיד צמשך כל הגלות עד ציאת המשיח איזה שייכות לעצודת המקדש. ויש הרבה דברים שתיקנו אחר החורבן שהם זכר

למקדש, אבל חנוכה אינו רק זכר למקדש, אלא הוא מנורה שיש צוה מעין עצודת המקדש עלמה. וזהו מה דאיתא במסכת"ק (ישמח ישראל חנוכה אית לד ועוד) שאור החנוכה שהתגלה צימים ההם נוקב והולך לכל הדורות, וזהו האור הגנוז המתגלה צימי החנוכה (אמרי פנחס שער השבת א"ת טז), והיינו כי צימים אלו מתגלה בתוך חשכת הגלות אור המקדש. אמנם עדיין לריך ציבור דדברי הרמב"ן, שצ"ל ליישב צוה מה שהקשה על רש"י מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרצנו גדול משל נשיאים, שהקריב צימים ההם קרצנות הרבה כל ימי המלוכים, ואם תאמר שחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם, גם הדלקת הנרות שנחמו צוה חוצה ונלטה עליה. ומה הועיל צתירונו שהכוונה לנס החנוכה ולמנורות הדלקת נרות חנוכה, הרי סוכ"ס לא השתווה למידת הנשיאים שהקריבו נדבה.

וי"ל עפ"י מה שעמדו בספרים (צית הלוי לחנוכה ד"ה והמהדרין, שיח שרפי

² לא מצאנו לשון זה בדברי הר"ן. וראה בחידושי לשבת כא: וכן בפירושו על הרי"ף שם שביאר מה שאסור להשתמש לאור נר חנוכה "דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל". וראה ספה"ק אגרא דכלה (פר' תצוה ד"ה באהל).

לקיים את המצוה בשלימות ושיהיה טהור לגמרי, ולא רק שיהיה כשר להדלקה. שהרי קרבן הצאצא בטומאה יש לו דינים אחרים, שאינו נאכל (פסחים עו:), והיינו שאפילו שקרבצ בטומאה כיוון שהטומאה הותרה בליצור, מכל מקום נשאר איזה חיסרון בקרבן זה ולכן אינו נאכל, והרי שכשצא בטומאה זהו בחינה אחרת ונחותה מכאשר צא בטהרה. ועל זה היה הגם שיוכלו בני ישראל לקיים המצוה בהידור ובשלימות.

ובמילא מצוה גם כן העניין המיוחד של מהדרין במצוות נר חנוכה, והיינו שמכיוון שכל הגם היה כדי שיוכלו לקיים מצוות ההדלקה במקדש בהידור ובשלימות, ושלא לסמוך על טומאה הותרה בליצור, לכן ג"כ ניתנה מצוות נר חנוכה באופן של הידור בעיקר המצוה.

וזבו לזה כיוון שמנד בני ישראל לצד היה התעוררות לזה, שלא נחה דעתם לקיים המצוה בשמן טמא, אלא יגעו למצוא פך שמן טהור שיוכלו להדליק בו בטהרה, וכדאיתא (יוצר לשבת שניה של חנוכה לר' מנחם צ"ר מכיר) הלשון: "חפשו ומלאו" וכו'. היינו שהלכו במיוחד לחפש בחורין ובסדקין אולי ימצאו. ונראה

קודם לחנוכה אות נה בשם החידושי הרי"מ) בזה שמצינו חידוש במצוות נרות חנוכה, בעניין המהדרין שישנו בעיקר המצוה, שהעמידו חז"ל ג' דרגות בקיום המצוה, "מצוות חנוכה נר איש וציתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין צ"ש אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך, וצ"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך" (שבת כא:). ובשולחן ערוך (או"ח סימן תרע"א ס"ב) נפסק להלכה עיקר קיום המצוה בדרגת מהדרין מן המהדרין. ודבר זה לא מצאנו בשום מצוה, שצכל המצוות ההידור מצוה הוא דבר נפרד מעיקר המצוה, והוא תוספת על העיקר, וכאן ההידור הוא בעיקר קיום המצוה.

וביארנו עניין זה (שיח שרפי קודש שם, ועד"ו בצית הלוי) בהקדם הקושיא הידועה למה הוצרכו לנס השמן שיהיה בו כדי להדליק שמונה ימים, הלא "טומאה הותרה בליצור" (פסחים עו:), והיה יכולים להדליק בשמן טמא. ותיראו הפני יהושע (שבת כא: ד"ה מאי חנוכה) והחכם צבי (ח"א סימן פז) שכל הגם היה לחיבה יתירה של הקצ"ה לישראל, שיוכלו

נדצה וכן את שעירי החטאת, אף שאין קטורת וחטאת באים נדצה, מכל מקום קיבל הקב"ה את נדבתם (ראה רש"י שיר השירים ה, א).

ובנגד זה הצטיחו צנס החנוכה, היינו שצחנוכת הצית שיהיה על ידי לאלאיו החשמונאים יגיע לעם ישראל תשוקה כזו שיתנדצו מעצמם לקיים המנוה צשלימות, וזה יהיה ממש כעין עצודת הנשיאים שהציאו מעצמם והסכים עמהם הקב"ה. וצזה נתפיים אהרן.

ובהמשך דצריו הציא הרמצ"ן דצרי המדרש שהנרות אינן צטלות לעולם, וי"ל ע"ד האמור, שהוצטח לו שצני ישראל עד סוף כל הדורות יהיה להם את התשוקה והדרישה לקיים מנוה צשלימות וצהידור, כמו שהיה צימי חשמונאים לעניין הדלקת הנרות, וזה לא יהיה צטל לעולם. וצזה 'שלך גדולה משלהם', כי אלל הנשיאים זה היה רק צאותו הדור כשזכו לחנוך את המוצת, וצוודאי יומא הוא דקא גרים שהיה יום גדול ונכצד כדאיתא בחז"ל (שבת פז:). אלל לאהרן הוצטח שדצר זה שהדליקו את הנרות צתשוקה וצאהצה צאופן של

שהתעוררות מיוחדת זו צאה להם מכח זה שלפני נס החנוכה היו צני ישראל צשפל המצב כידוע, ואחר ההארה הגדולה שזכו לה, חזרו צתשוצה צאהצה רצה וצתשוקה גדולה, וזה הציאם לחתור ולשאוף צכל לצ לקיים המנוה צשלימות וצטהרה, ולא להסתפק צזה שהשמן כשר להדלקה מחמת שהותרה הטומאה צליצור. ועי"ז זכו שהסכים עמהם הקב"ה ועשה להם נס למעלה מדרך הטצע שיוכלו להדליק צשמן טהור. ואפשר שגם ענם מציאת הפך שמן נחשצ לנס (ראה פרי חדש או"ח סימן עת"ר).

ולפ"ז יש לצאר דצרי הרמצ"ן שהקב"ה ניחם את אהרן צנס החנוכה וצמנוות נרות חנוכה, והיינו כי דצר זה שצני ישראל צאותו דור חיפשו וציקשו להדליק צשמן טהור, אף שהיו יכולים להסתפק צשמן טמא, זהו צצחינת נדצה. והקב"ה הסכים על ידם שעשה להם נס שמאלו שמן ונעשה להם נס להדליק ממנו כל נרכס. וצזה ניחם הקב"ה את אהרן, שחלשה דעתו על שלא הקריצ נדצה כמו הנציאים, שהם זכו להציא מעצמם נדצה והסכים הקב"ה על ידם - כמו שרואים שהקריצו את הקטורת

מהדרין יהיה קיים לעולם שתמיד יקיימו
 בני ישראל המנוות בהידור ומתוך
 דרישה וזיקוש לשלימות.

ונראה שזה הכוונה צמה דאיתא
 בפסדה"ק (אמרי פנחס חנוכה אות
 סח) שעניין החנוכה הוא אורו של משיח,
 והיינו כי צימות המשיח שיהיה גילוי אור
 ה' צלי הסתרות והעלמות יעשו כולם
 אגודה אחת לעשות רצונו יתברך בלב
 שלם, לא מכח הרגל ומלומדה, ולא רק
 כדי לנאת ידי חוצה. והארה מזה יש צימי
 החנוכה, לקיים המנוות מתוך אהבה
 ותשוקה, צבחינת נדבה, ולא רק מה
 שמחויבים לפי שורת הדין.

ובהמשך הפרשה שם כתיב (במדבר ת, ג)
 "ויעש כן אהרן", וי"ל על פי
 דברי הרמב"ן, שעשה צוונה זו שיישאר
 העבודה של הדלקת נרות אלל בני ישראל
 בכל הדורות, אף לאחר חורבן ציהמ"ק,
 והיינו על ידי מנוות הדלקת נרות
 חנוכה, שיהיה מעין עבודה בגבולין, וכן
 שיישאר כח זה של קיום המנוות צבחינת
 נדבה, לעשותם עם כל הכוחות ויותר
 ממה שנלטוו.

ויש להוסיף בזה עוד, דהנה קיי"ל (יומא
 כד:, רמב"ם פ"ט מהל' ציאת מקדש ה"ז)
 שהדלקת הנרות כשרה צור, ויעויין
 בתוספות ישנים שם שהקשו מדוע
 צלויי ההדלקה נאמר (במדבר שם, ז) "דצר
 אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את
 הנרת". ומלכד זאת הנה צפועל הכהנים
 עשו תמיד את העבודה של הדלקת
 הנרות¹. ולפי האמור נראה שצדווקא
 ניתנה מצוה זו של הדלקת הנרות באופן
 שכשרה צור, אף שצפועל תמיד הדליקו
 הכהנים, והיינו כדי שיהיה שייך שעבודה
 זו תישאר לדורות צנרות החנוכה, דלולי
 זה שכשר צור לא היה שייך שיהיו נרות
 חנוכה מעין עבודה, ואף שכאן הוא רק
 עבודה בגבולין, סו"ס אין שייכות לזרים
 בעבודה זו. ולכן ניתנה מנוות הדלקת
 הנרות צמקדש באופן כזה שכשרה צור,
 שעי"ז יהיה שייך שמנוות הדלקת נרות
 חנוכה של כל אחד ואחד יהיה מעין
 עבודת הדלקת הנרות צמקדש. וכל זה
 היה על ידי שחיפשו ודרשו לקיים מנוות
 הדלקת הנרות צמקדש צשלימות
 וצטהרה, שצזה זכו למנוות נר חנוכה
 שיהיה בזה מעין ההדלקה צמקדש.

¹ לא מצאנו מקור לזה.

דולה התבונה

הלימוד מפרשת הניסיונות

ומסתעף לעניין ימי החנוכה

שיעור ליל שישי פרשת וישב תשפ"ב

פרשת וישב היא פרשת הניסיונות, וימי החנוכה באים להאיר את חשכת הניסיונות

כאשר ימי החנוכה ממשמשים ובאים, שומה עלינו להכין את עצמינו לקראת ימים גדולים וקדושים אלו, וכנודע שכל אור עליון צריך כלי לקבלו, וכאשר מתאספים יחד לפני זמן גדול עושים על ידי זה כלי לקבל את אור הזמן. ובשבוע שעבר דיברנו על מה שאמר השי"ת ליעקב אבינו ע"ה כאשר חזר לארץ ישראל "קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח לא-ל הנראה אליך" (בראשית לה, ט). ודקדקו הראשונים מהו 'ושב שם'. וביאר הספורנו וז"ל: "ושב שם, לכוין דעתך קודם שתבנה המזבח, כענין אמרם ז"ל (ברכות ז): 'חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו את לבם למקום'" - וכן יעקב אבינו קודם שבא לעשות מזבח לזבוח לה' ולהודות לו על כל הטוב אשר עשה עמו, היה צריך קודם ליישב את דעתו ולהתבונן כדי לכוון את לבו למקום. ולתכלית זו אנו מתאספים כעת יחד לפני בוא הימים הקדושים עלינו, כדי לעשות בחינה של 'ושב שם', ליישב את הדעת ולהתבונן מה אפשר לקבל מימי האורה.

ובשב"ק הבעל"ט קוראים בפרשת וישב, שחל בדרך כלל לפני חנוכה, ולפעמים הוא כבר בעצמו חנוכה, וממילא וודאי שפרשה זו היא הכנה לאור החנוכה. והנה עניין הפרשה, שהיא פרשה שלימה של ניסיונות. בתחילת פרשת מקץ איתא במדרש

(צר"ר פט, ט) הפסוק (איזנ כח, ג) "קץ שם לחושך", שבו מתחיל להאיר, אבל פרשת וישב הוא מלא בחשכת ייסורים וניסיונות קשים. בתחילת הפרשה עה"פ (נו, ט) "וישב יעקב", דרשו חז"ל (צר"ר פד, ג, הוצא צרט"י) "ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוח, אומר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה". ואחר כך מגיע כל הפרשה של מכירת יוסף, ואחר כך הפרשה של יהודה, והניסיון של יוסף עם אשת פוטיפר, והשלכתו לבית הסוהר – הרי שמתחילת הפרשה ועד לסופה היא מלאה בניסיונות. והחנוכה באה להאיר את החושך, כי חנוכה עניינה אור, שמצוותה בהדלקת נרות, ואיתא בספרים (אמרי פנחס שער השנת אור טו) שבה מתגלה אור הגנוז.

התכלית בעולם הזה להעלות כל חלקי הקדושה, והוא על ידי ב' אופנים, בירור הגשמיות והגלות ופרשה זו, פרשת הניסיונות, נכתבה בתורה הקדושה כדי להורות לכל אחד ואחד את הדרך בעניינים אלו, וממילא אנו צריכים ללמוד פרשה זו, ולהבינה ולהשכילה. ובספה"ק שם משמואל (מערכ, ד"ה וישב) איתא דברים ארוכים ונפלאים, ונביא כאן תמצית מדבריו שם. הוא עומד על דברי חז"ל הנ"ל 'ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף וכו'. ותמוה מאוד, מה עוול מצאו בו ביעקב שביקש לישב בשלוח, הרי בוודאי לא חפץ בשלווה כדי לנפוש ולהתענג בתענוגי עולם הזה, אלא כדי לעבוד את עבודתו בקודש בלב פנוי מטרדות, וכן כל הצדיקים בוודאי אין מגמת פניהם לתענוגי עולם הזה, ואם כן למה לא יבקשו לישב בשלוח על התורה ועל העבודה, עד שהקב"ה כאילו מתרעם עליהם 'לא דיין מה שמתוקן להם לעוה"ב שמבקשים לישב בשלוח בעוה"ז'.

ותגדל התימה לאור דברי הרמב"ם (משנה ט, ז) וז"ל: "ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח, כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא". וחזר ושנה דבריו (מלכיס יב, ז): "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בעכו"ם ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא

כדי לאכול ולשתות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל כדי שיוזכו לחיי העולם הבא כמו שביארנו בהלכות תשובה". ונמצא אפוא שכל ישראל המרבים להתפלל כל כך על ימות המשיח, הם 'מבקשים לישב בשלוה', ואין בזה שום מגרעת.

ומבאר, שהנה ידוע שתכלית ביאת האדם לעולם הזה הוא כדי להעלות את כל חלקי הקדושה מהבחינת התחתונה עד לרום המעלות, היינו כי יש ד' בחינות, דומם צומח חי מדבר, הדומם הוא המדרגה הכי תחתונה ונחותה, ועל ידי שזורעים בה ונעשה צומח, נהיה עליה מדרגת דומם לדרגת צומח. אחר כך נאכל הצומח על ידי בעל חי או על ידי מדבר, ואז הצומח מתעלה מדרגת צומח לחי, או מיד למדבר. וכן בבחינת החי, שעל ידי שהאדם – המדבר – אוכל את הבעל חי, נתעלה החי לדרגת מדבר, וכאשר האדם מקיים תורה ומצוות אזי מעלה ומתקן את כל הבריאה, וזהו כל התכלית בעולם הזה, לברר ולתקן הגשמיות ולהעלותה לעילא ועילא.

והנה כדי לברר ולתקן הגשמיות, צריך הרבה עבודה ויגיעה עד שמגיעים אל התכלית, לעבד את האדמה, לחורשה ולזרעה, לעבדה ולשמרה. וכן בבחינת הצומח, יש לבררו מכל מיני קליפות ולכלוכים עד שמגיעים לפרי, ואז צריך למחנו ולעשות ממנו עיסה וכו'. וכן בדרגת החי, שצריך לשחטו ולנקותו מכל החלקים שאינם ראויים לאכילה, עד שנתברר החלק שעל ידו נעשה התיקון.

וכמו כן יש עוד אופן של בירור, והוא על ידי גלות ישראל, שמגיעים לכל מיני מקומות ושם מקיימים מצוות ועובדים את ה', ועל ידי זה מעלים הניצוצות הקדושים, וכן על ידי הצרות והייסורים שסובלים מידי הנכרים, שעיי"ז מוציאים בני"י מהם כל הניצוצות הקדושים שיש בהם ונעשה התיקון. וכמו שבדרך הראשון התיקון הוא על ידי יגיעה ועבודה, כך בגלות התיקון הוא על ידי הצער והייסורים והשברון לב, שעיי"ז נהיה הבירור. ובין כך ובין כך מתקדמת הבריאה כולה מבירור לבירור, ומתיקון לתיקון, עד שבסוף יבואו לתכלית התיקון והשלימות.

והנה הקשה האר"י ז"ל (ראש אזה"ס ויקרא כה, לט) שאם כן שעל ידי הגלות מבררים ומתקנים, אם לא היו בני ישראל חוטאים וממילא לא היה נגזר עליהם עונש גלות, איך היה עלייה לחלקי הקדושה הללו. ותירץ שאם לא היו חוטאים היה כח בני ישראל יפה, שביושבם תחת גפנם ותחת תאנתם בארץ ישראל, היו מושכים אליהם כל חלקי הקדושה מרחוק, בלי שיצטרכו ללכת לארץ העמים להעלותם שם. ורק כיוון שחטאו הורע כוחם ולכן צריכים לחזר אחרי הניצוצות הקדושים בחו"ל, מקום שהם טבועים שם.

וכל העבודה הזו סובבת והולכת בכל זמן הגלות עד תכלית התיקון שלא יהיה עוד מה לברר, ואז יבוא עולם שכולו שבת שלא יהיה בעולם רק אהבה ורצון ודביקות וצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ולא יהיה שום יגיעה וקושי כיוון שלא יצטרכו עוד לברר.

יעקב ביקש לישוב בשלוחה שלא לעסוק בבירורים,
אולם באמת אין זה התכלית בעוה"ז שהוא עולם הבירור

והנה יעקב אבינו היה בבית לבן, ובוודאי היה זה בשביל בירורים ותיקונים שהיה לעשות שם – וכן איתא בספרים (קול שמחה פר' ויאל ד"ה וישמע; מאור ושמש פר' ויאל ד"ה ויאמר אליו לבן, ועוד) לפרש דברי בני לבן (צראשית לא, ט) "לקח יעקב את כל אשר לאבינו", היינו שכל הניצוצות הקדושים שהיו טבועים אצל לבן לקחם יעקב. – וכאשר חזר לארץ ישראל אחר שבא שלם מעשיו ומלבן השלים כבר כל הבירורים השייכים לחלק נשמתו – אכן היה צריך לתקן עוד פרט אחד, וזה היה הסיבה בצרת דינה, אבל בזה השלים – כל תיקונו הפרטי.

אמנם אז התחיל הבירור הנוגע לכל הכלל, והוא בירור גלות מצרים. ואמנם באשר יעקב כוחו יפה לא היה צריך עדיין לרדת למצרים אלא הקדושה נמשכה אליו לארץ ישראל, כדברי האריז"ל הנ"ל. ובדרך זו הניקיון והבירור נעשה על ידי שפלות האדם והכנעתו לפני השי"ת, שבוזה גורם הכנעה לכוחות הרע ומתפרדים כל פועלי

און. וכן כאן היה יעקב אבינו ע"ה צריך שתהיה עבודתו בבחינת שפלות והכנעה כדי לנקות את הבירורים הנמשכים אליו.

אולם לא כן עשה יעקב, אלא 'וישב יעקב', שביקש לישיב בשלוח, היינו שרצה להיות בבחינת עולם הבא שבו צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, וכך ביקש הוא שיהיה לו שלוח אמיתית מעין עולם הבא. אולם באמת לא הגיע הזמן לזה, ולכן קפץ עליו רוגזו של יוסף, למהר ירדתו של יעקב למצרים שלא לפי הסדר שהיה ראוי להיות, כדי לעלות ולברר משם הניצוצות הקדושים בדרך זו של גלות. וזהו מה שצדיקים מבקשים לישיב בשלוח, שרוצים לשבת ולהתענג מזיו השכינה ולא שתהיה עבודתם בבחינת בירור, ועל זה אומר הקב"ה 'לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישיב בשלוח בעולם הזה', היינו כי עניין זה שהם מבקשים אותו הוא מתוקן לעולם הבא, ואין זה ראוי להיות בעולם הזה כי הוא עולם הבירור.

על ידי ההתאמצות להתגבר על המניעות והטרדות נעשה עיקר הבירור

חזרנו על כל המהלך עד כאן, כדי להגיע לדברי השם משמואל הבאים, שהם העיקר לעניינינו, והם דברים נחוצים ביותר לכל יהודי, אשרי מי ששומע ולומד קטע זה, זכה לו ולנפשו. וזל"ק:

"ומכאן ישכיל ויבין כל איש אשר נוכח ה' דרכו, אם באו עליו מניעות וטרדות שונות אל יפול לבו עליו, כי אדרבה אז הוא עיקר הבירור, שכמה שהוא מדחה ממנו כל הטרדות ואפילו מחשבות רעות רח"ל, במה שהוא משתדל ומתאמץ לדחותם ממנו, מזה נעשה עיקר הבירור ואשרי וטוב לו, ובאבות דרבי נתן (פ"ג) ש'טוב יותר אחד בצער ממאה בריוח', וממילא אחר הבירור יבוא האור כי טוב אשר אי אפשר שישיג זה האור בלתי שקדם לו חושך. זולת מי שזוכה לשני שלחנות, היינו משום שכבר בירר מה ששייך לחלק נשמתו בגלגול הקודם, לזה דיה שפלות הנפש בעצמו לברר עבור הכלל כולו, אבל בני עליה הם מועטים. ובמדרש (שמו"ר ל"א, ט) 'אין לך בריה שאין הקב"ה מנסה אותה'. וזה עצמו הוא הנסיון שידחה מעליו כל הטרדות והמניעות. וכאשר יתבונן

האדם בבוא עליו מניעות או מחשבות רעות רח"ל שבזה הרגע מנסה אותו השי"ת, אז נקל לו לדחות ממנו כל המניעות וכל החושך יהפך לאור".

וזאת היא תורת פרשת הניסיונות, שבה מלמדת אותנו התורה מיד בתחילת הפרשה, שכאשר מבקשים לישיב בשלוח אומר לנו השי"ת: דבר זה אי אפשר הוא, כי העולם הזה הוא עולם הבירור, זהו תכלית הבריאה. 'מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף', יש שנאת אחים, מכירת יוסף, ניסיון נורא שיעקב אבינו אינו יודע מה קורה עם בנו, הוא מפחד ש"ארד אל בני אבל שאלה" (נלאשית לו, לה). וכך יוסף הצדיק נמצא בניסיון קשה כזה, חז"ל מדברים כל כך מהניסיון הזה, ואחר כך הניסיון של להיות סגור שנים בבור. זה בא ללמד אותנו שלכן באנו לכאן, זה התכלית.

וביסוד זה הולך השם משמואל ומבאר את עניין החנוכה, שהנה ידוע מה שביארו הצדיקים – כן איתא בספדה"ק מאור עינים (פרשת מקץ ד"ה ויהי מקץ), וחזרו על זה הרבה בספרים הק' – במה דקיי"ל (שנת כ"א): "פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מדליקין בהן בחנוכה", פתילות ושמנים מורים על הנפש, שהוא נוטריקון ג'ר ש'מן פ'תילה, והכוונה שנשמות נחותות כאלו ש'אין מדליקין בהן בשבת, היינו שאף ביום השבת אין להם אור, אלא הם נשארים כבויים, 'מדליקין בהן בחנוכה', שבחנוכה גם נשמות נחותות ושפלות כאלו מקבלות אור. ונאמרו בזה כמה וכמה ביאורים למה הוא אכן כן. והשם משמואל מבאר כאן כך, כי הנה בימים ההם, כאשר התגברו היוונים, היה בחינת 'חושך', כדאיתא במדרש (נ"י ג, ד) עה"פ (נלאשית א, ג) "וחושך על פני תהום", "וחושך", זו גלות יון שהחשכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן". וכאשר באו החשמונאים ולקחו את עצמם בכח של מסירות נפש עשו היפך מהחושך, וקיימו בעצמם "כי אשב בחושך ה' אור לי" (מיכה ז, ט), והיינו שתיקנו חלק זה לגמרי עד שלגביו נהיה בחינה של לעתיד לבא שכבר אין בו שום רע וחושך. ועי"ז נקבע כן לדורות שבחנוכה מאיר אור כזה שדוחה לגמרי כל חושך, ולכן אפילו נשמות אלו המצויות בדרך כלל בשפל המדרגה עד שאף בשבת אין להם שום הארה, בימי החנוכה הם גם כן מאירים באור הנשפע בימים אלו, כי בחלק זה השייך לימי החנוכה כבר פעלו את

התיקון לגמרי ולא שייך בו שום הסתר. וכך כל אחד ואחד שעושה אור בתוך חושך שלו זוכה שבנקודה זו כבר אין צריך תיקון.

ובזה מה מבאר שם עוד, עניין נרות חנוכה אשר כידוע הם מעין עבודת הדלקת הנרות בבית המקדש (ראה רמז"ן ריש פרשת צהעלותך, וראה צאריכות צעומק לצ"ה נודעיס), ולא מצינו שום מצוה מן המקדש שנשאר ממנו בגלות, אלא שהוא הדבר, כיוון שחשכת הגלות אינה מאפילה לגבי מצוה זו.

חינוך הילדים - חלק מעבודת הביורור והתיקון

וחשבתי על דרך האמור עוד, כי הנה אחד מהעניינים של חנוכה כדאיתא בפפרים שחנוכה הוא מלשון חינוך, וב"ק א"א"ז צ"ל היה חוזר על זה בכל שנה. והיינו כי בימי החנוכה האב נמצא בביתו ומדליק יחד עם בני ביתו את נרות החנוכה, בבחינת "נר איש וביתו" (שבת כא:), ועי"ז מעביר את האור לבניו. והנה הילדים הם בבחינה של חושך, כי עדיין הם בלי שכל, ולא התמלאו די ב'נר מצוה ותורה אור', וזהו תכליתו ועבודתו של האב, שצריך לפעול תיקון עם הילדים אשר חננו ה', וחנוכה הוא העת לזה, כאמור שהוא בבחינת 'גם כי אשב בחושך ה' אור לי', ועל דרך זה גם להאיר לילדים הצעירים שעדיין לא קיבלו האור.

ובעניין זה יש אמרה חריפה בפרשה עה"פ (זו, ז) "הילד איננו ואני אנה אני בא", שכאשר האב אינו מצליח להאיר בבנו את אור התורה והמצוות, אזי 'ואני אנה אני בא', מה יש לו מכל חייו בעוה"ז, שהרי זה תכליתו ועבודתו, שהקב"ה נתן לו ילד על מנת להאיר בו אור התורה והמצוות, אור האמונה, אהבת ה' ויראת שמיים, זהו חלק מהביורור והתיקון שמוטל על האדם, לגדל את הילד, לבררו ולתקנו ולהעלותו בקדושה.

גודל הניסיון של יוסף שהיה מעורב בזה ריווח לשם שמים, וכנגד זה התגבר באמירת לא מוחלט בלי חשבון

ומכאן נבוא להרחיב את הדיבור בפרטיות על הניסיון של יוסף, הניסיון הנורא שהתרגש ובא עליו כשהיה שרוי בחושך אפלה בהיותו בארץ מצרים ערוות

הארץ, ואם כי בתורה בא סיפור המעשה בקצרה, חז"ל במדרשיהם ביארו בהרחבה גודל הניסיון הקשה שהיה לו. ומעשה זה נכתב בשביל כל בן ישראל העומד בחושך, בקושי הניסיונות, וכדאיתא בגמרא (יומא לה:): "יוסף מחייב את הרשעים", והיינו שמהנהגת יוסף בזה צריך כל אחד ואחד ללמוד איך להתגבר על הניסיונות הבאים לפניו, אף בשעה שיצרו תוקפו. ומעתה שומה עלינו להתבונן בענייניו של יוסף הצדיק, בכדי ללמוד לדידן דרכי העמידה בניסיונות המתרגשים ובאים עלינו.

דהנה איתא ברש"י (לט, א) לבאר למה נסמכה פרשה זו של יוסף ואשת פוטיפר למעשה יהודה ותמר, "לומר לך מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים, שראתה באצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד בנים ממנו ואינה יודעת אם ממנה אם מבתה". ולכאורה מילתא דתמיהא היא טובא, מה העניין לגלות לנו שהיה כוונתה של אותה ארורה (נלשון רש"י מ, א) לשם שמים, וכי באה התורה לספר בשבחה של אותה מרשעת.

אלא שכוונת התורה לעורר אותנו להתבונן במהות הניסיון של יוסף, שהיה מעורב בו כוונה ורווח לשם שמים, שזהו הניסיון הקשה ביותר, כאשר היצר מפתה את האדם לעבירה עם חשבונות של 'לשם שמים' - שעי"ז יהיה לו רווחים שונים בעבודת השי"ת. וכלפי זה מה כתיב ביוסף - "וימאן" (לט, ט), וכידוע מה שרמזו צדיקי הדורות בטעם של תיבה זו שהוא 'שלשלת', כמי שאומר בקול גדול 'איין גרויסע ניין' - 'לא' באופן נחרץ ומוחלט מבלי להיכנס לטעמים וסיבות, אלא, הנני שומע לקול יוצרי במסירות נפש, ומבלי הבט בשום אופן על אותם רווחים שהם כביכול לשם שמים.

והגם שנזכר בפסוק (ס, ס"ט) שאמר לה "הן אדוני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי, איננו גדול בבית הזה ממני וכו' ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים", ויתר על כן מצינו במדרש (נר"ר פז, ה) שאמר לה דברים נוראים מדוע אינו שומע לה, וכדאיתא שם "אמר לה, למוד הוא הקב"ה להיות בוחר מאהובי בית אבא לעולה, לאברהם - קח נא את בנך (לעיל כג, ב), אשמע לך ושמא אבחר לעולה ואפסל מן הקרבן. דבר אחר, אמר לה למוד הקב"ה להיות נגלה על אוהבי בית אבא

בלילה וכו', אשמע לך ושמא יגלה עלי הקב"ה וימצא אותי טמא", והרי לכאורה שיוסף נמנע מן החטא בגלל סיבות ומעמים רוחניים.

אמנם כבר ביאר הרד"ק השם משמואל^א (מע"א), כי באמת תחילה וראש צריך האדם לקיים בעצמו 'וימאן', לא להלך אחר יצרו הרע ואחר כל חשבונות הרבים של לשם שמים אך ורק מפני שכן ציוה ה' בלי שום חשבון של שכר והפסד. אולם לאחר אותו 'וימאן', כאשר כבר הוציא את עצמו מכלל הניסיון, צריך הוא לדעת לעצמו עד היכן הדברים מגיעים, מה גודל ההפסד בעשיית העברה ומה גודל השכר כשהוא כובש את יצרו.

אולם בראש ובראשונה יש לדחות את כל החשבונות, אף כאלו של 'לשם שמים', בלי סברות, אלא להתרחק מהרע בתכלית עם כל הכוחות. עם כל הכוחות. וכך מבאר הרד"ק מקוזה'נין זי"ע (עבודת ישראל ד"ה ולא) על מה שכתב רש"י לפרש במה שנאמר (ס, י) 'ולא שמע אליה' וכו', וזל"ק: "ואפשר שעל ידי איצטרלוגין שלה השכילה שע"י הניסיון הזה וכבישת יצרו - יוסף הולך וגדול עד כי גדל מאוד להיות מרכבה קדושה, ומדרך היצה"ר לעשות את שלו, לכן הסיתה אותו וכו' וכבוש את יצרך ותהיה מפליא לעשות וכו' עד שתשיג מדרגה היותר גדולה". והיינו שהיצר הסיתו להיכנס לניסיון בכדי שע"י יזכה להתעלות גדולה ולמדרגות נשגבות, אכן יוסף עמד על שלו וימאן, כמי שאומר 'דריי נישט דעם קאפ', אין לי שום חפץ במדרגות אלא רק לעשות רצונך אלוקי חפצתי, שכן זו הדרך בעניינים כאלו, שאין לו לאדם אלא להרחיק עצמו מן העבירה בלי להיכנס לשום חשבון.

ממעשה יוסף יש ללמוד איך להתגבר על הניסיון הקשה בדורנו

וזה עיקר הלימוד מפרשת יוסף הצדיק, עד כמה צריך להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ומן הדומה לדומה, ושלא תהיה לו שום שייכות ליצר הרע אף כשבא בטענת לשם שמים.

וביותר הדברים אמורים באשר לניסיון המר והקשה שהתעורר בדורנו, באותם ה'כלים' הטמאים. ובדרך צחות יש לרמוז בדברי רש"י בריש פרשתן 'ביקש יעקב לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של יוסף', שהנה בדורות הקודמים היו בני ישראל

בגלות בארץ לא להם, גלות בבל פרס ומדי, והאחרון הכביד בגלות אדום, וכן נמשך כבר ב' אלפי שנה, כאשר משם נפוצו כל ישראל בארץ העמים, אשכנז פולין גאליציה, וכו', ובכל מקומות גלויותיהם היו שרויים במצור ובמצוק תחת שעבוד השלטונות שהצרו צעדיהם ברוחניות ובגשמיות. עד שב"ה שוב הננו זוכים לישב בארץ ישראל פטורים משעבוד מלכות נכר, ובבחי' ביקש יעקב לישב בשלווה. אך הנה קפץ עלינו רוגזו של יוסף, בא ניסיון של יוסף, אותו ניסיון קשה של דורנו בדברים שבקדושה – באותם ה'כלים' למיניהם. אך צריכים אנו לידע כי בעמידה בניסיון קשה זה, הננו פועלים את אותם תיקונים שנעשו על ידי אבותינו ואבות אבותינו בשנות הגלות תחת שעבוד מלכויות קשות ואכזריות. זהו עבודת הבירורים שלנו, אברך שיש לו אפשרות להסתכל בכלי כזה, ונמנע מזה, אזי פועל בזה את הבירור כמו כל הבירורים הגדולים ביותר.

והרי זה ממש כאותו הניסיון של יוסף הצדיק, שגם בזה מגיע 'אשת פוטיפר' הוא היצר, לפתות את האדם להחזיק את הכלים ולהשתמש בהם בטענות של לשם שמים, הן לצורך פרנסה שגם זה חשוב צורך מצוה (ראה שו"ע או"ח רמ"ד, ד), והן לשם שמים כפשוטו, שהרי יש הלומדים ומתפללים מתוך ה'כלי'. וכל אחד צריך לקיים בעצמו 'וימאן', לומר ליצר הרע איין גרויסע ניין - מיט א שלשלת, מבלי להיכנס לטעמי האיסור, אלא להרחיק עצמו כליל מן העבירה.

אכן כדברי השם משמואל האמורים, לאחר ה'וימאן' רשות נתונה לנו וצריכים אנו לדעת את טעם האיסור, ועל דרך שאמר יוסף למוד הוא הקב"ה להיות בוחר מאהובי בית אבא לעולה, כך הדברים אמורים כלפי כל אחד ואחד שיאמר לעצמו, הן יגיע היום ונשמתי תעלה לכסא הכבוד והקב"ה רוצה להתפאר בנשמה הטהורה, ואיך אקח את הכלים האלו ואתרחק מאתו ית' ואפסל לעולה, שמא ימצא אותי טמא. אין לי אפוא ברירה אחרת, אני לא רוצה לנגוע בזה.

המוכרח להחזיק ב'כלים' יזהר שלא להשתמש בהם בפרהסיא ובוודאי שלא לעיני צעירי הצאן

ממילא, מי שבהכרח גמור זקוק הוא להחזיק כלים אלו ואין לו שום מנוס מהם, לבל ישתמש בהם בפרהסיא ושלא יראה אותם לאחרים, כי באמת הרבה צריך

הוא להתבייש בעצמו על שעליו לאחוז דבר שכזה. וביותר יש להזהיר גדולים על הקטנים, שלא יראה הילד את אביו משתמש בדברים אלו, ואף אם יש לאב את הסיבות היותר מוצדקות שבעולם, והכל לשם שמים, אך הילד הרי אינו קולט בשכלו כל ההסברים, ואין לו אלא מה שענינו רואות, וזה טבעו ודרכו לעשות כמעשי האב, ואיך יהיה לו היכולת לדון אם זה לשם שמים או לא, הוא יחקה את זה בכל אופן, וחלילה שלא יגיע למצב של 'הילד איננו'. והאמת היא, שדי בסיבה זו, של שמירת טהרת נפשם על צעירי הצאן, בכדי להימנע מלהחזיק ב'כלים', כי איך אפשר להחזיק כזה דבר והילד לא יראה זאת, וממילא, אפילו אם זה הזקוק בעל כורחו לאותם הכלים אינו יכול להימנע מהם לגמרי, זאת שומה עליו עכ"פ, להיזהר ולהישמר בתכלית לפחות שלא יראוהו ילדיו, וכן להיזהר שלא יראוהו ילדים אחרים.

מעלת העמידה בניסיונות בסור מרע בדורנו אנו

וזה התיקון שלנו ועבודת הבריורים בדורנו, כל אחד עם הניסיון ועם הברור שלו. אשרינו מה טוב חלקנו שאנו זוכים לעמוד בניסיונות, וכדאיתא שהעמידה בניסיון בסור מרע מתקנת ומזככת את האדם הרבה יותר מכל מה ששייך להגיע אליו בעשה טוב. וזאת יש לנו בדורנו, שיש כח רע גדול כזה בעולם, שצריך לעשות ממנו 'סור מרע', וממילא זה מביא אותנו למצב נפלא מאוד. ובזה אפשר להבין את הדבר הנפלא שביאת משיח צדקנו תהיה דייקא בדורות הללו, ואף שאנו פחותים בהרבה מהדורות הקודמים, שהרי ישנה ירידת הדורות גדולה, כי אמנם בעניין עשה טוב אנו פחותים והולכים מדור דור, אך לעומת זה הניסיונות בסור מרע הולכים וגוברים, והחושך יכסה ארץ, ומעולם לא הייתה התגברות הרע כמו בדור הזה, ואם כן כאשר נזכה לעמוד בניסיונות של סור מרע אזי התיקון הוא לאין ערוך, ונהיה ראויים לביאת המשיח.

שמעתי מהגה"ח רבי יוסף ציינזירט זצ"ל בשם חסידים שאמרו בשם הרה"ק מרוז'ין זי"ע שנשא את משלו על הדורות האחרונים, למה הדבר דומה, לחבורת בני אדם שמסיבות כלשהן גלו ממקום מושבם והגיעו ליער, ושם קנו שביתה, והיה שם מעיין, אלא שידעו שסכנה גדולה לשתות ממימיו, שכל השותה יבוא לידי

חולי הנפש ר"ל, ולעומת זאת היה במרחק משם באר מים חיים טובים ובריאים. בתחילה כולם נזהרו ולא שתו אלא מן המים הטובים, על אף שעלה להם הדבר במרחק שהיו צריכים ללכת עד למקום נביעתם, ולא תמיד כאשר התאוו לשתות היה להם מים בנמצא. אמנם כעבור כמה ימים גבר הקושי להיות תלויים רק באותו מעיין רחוק, והלכו כמה אנשים שלא סבלו הצמא וניגשו אל המעיין ושתו. וראו שכן הוה, כמו שהיה כתוב במודעה כך נתקיים באותם אנשים שיצאו מדעתם. הנשארם ראו ונפל עליהם פחד יותר מכבתחילה, שהרי כבר ראו בעיניהם מה גורלו של זה ששותה מהמים, אך לאט לאט עבר עוד יום ועוד יום ונתגבר הקושי ושוב שתו עוד כמה שלא יכלו להתאפק, ואף הם היה גורלם כמו הראשונים. הנשארם חזקו את עצמם להתגבר שלא לשתות למרות הקושי, אך הזמן עושה את שלו ושוב היו ששתו, עד שנשארם מתי מעט. והנה להם היה מעתה ניסיון בתוך ניסיון - שכן מלבד עצם קושי הצמא למים חיים, אזי מחשבותיהם לא נתנו להם מנוח, מה יתן לנו ומה יוסיף שנשאר שפויים בדעתנו אחרי שרוב החבורה כבר יצאו מדעתם, ואדרבה מאן יימר שאנו השפויים, אולי הרוב הם שנשארם בדעתם...

ואמר הרה"ק מרוז"ן שכן ממש יהיה בדור האחרון. ומי אינו רואה שהנבואה אכן נתקיימה. שהרי כך הוא ממש מצבנו כהיום הזה, כמעט כל העולם רודף אחר תאוותיו, ואנו נשארם מתי מספר. וביותר הדברים אמורים כלפי ניסיון זה המדובר, שהניסיון להשתמש ב'כלים' אלו הוא בהיותם חוסכים לאדם מרחות רבות, שאין הוא נצרך לשרך את רגליו להכא ולהתם, אמנם זאת בידוע שהנוגע בהם בא לחולי נפש ממש, ברוחניות ובגשמיות. והנה רוב העולם אין יכולים לעמוד בזה, ונוקקים לאותם ה'כלים', ואכן הם יוצאים מדעתם, בהתמכרם לכלים, ולכל התאוות השפלות והנמוכות המצויים שם. ואילו אנו בני ישראל הכשרים נשארם מתי מעט, אך אין לנו דרך אחרת אלא להתחזק ושוב להתחזק, ולחזק את בני הבית, ועצם ההתחזקות בצוותא ובאחדות נותן כח לעמוד בגבורה בניסיון.

ומכאן תצא הקריאה הלכה למעשה, לאת אשר ישנו פה ואשר איננו פה, אשר קבלנו וקיימנו על עצמנו לבל יראה ולבל ימצא במחננו כלים אלו, ואם מאן דהו

נכשל והוציא בטעות את המכשיר שנמצא אצלו מחמת ההכרח אזי יש לגשת אליו ולהוכיחו באופן נכון. ויהי רצון שנוכה באמת לכוחות הנדרשים לעמוד בניסיונות אלו.

סגולת ימי החנוכה לקבל כח וגבורה לעמוד כנגד היצר

וכאמור בתחילת הדברים שימי החנוכה מפיצים אורה בתוך החושך ונותנים כח וגבורה לעמוד כנגד היצר. והן הן דברי החיזוק שכתב הרה"ק השם משמואל (נפו"ד לפר' וישב), שב' מצוות תקנו חז"ל בחנוכה, הדלקת הנרות והלל והודאה, ומבאר כי היוונים רצו לעקור מהיהודים את בחי' הקדושה שבמח ושבלב, וכלשונו: "בחי' הראיה שבמח הפכו לרע על ידי השכלתם והפילוסופיא הארורה שלהם, עד שאמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל, כו', ובחינת הגדה שבלב הפכו לרע על ידי התאוה המטונפת שלהם וגזירתם תבעל לטפסר תחילה, היפוך מה שנאמר (נמדנזי טו, לו) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', שהם מינות וזנות, על כן בשביל זה עצמו איבדו היוונים את המעלה שהיתה להם מיפת וגברו ישראל עליהם ונצחום, ולעומת זכו ישראל במעלת הראיה והגדה שבמח ובלב, וזה שזכו לנס הנרות שבמנורה ונקבעו לדורות מצוות הנרות והלל והודאה שבלב, ונראה ששני אלו נותנים עוז ותעצומות לעם ישראל לקיים ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

ומי שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם הוא יתן לנו גם בזמן הזה כוחות מעל לדרך הטבע לעמוד בניסיונות הקשים, ולפעול את כל התיקונים והבירורים כראוי, ולזכות ל'קץ שם לחושך'. ומתאמרא רמז בכתוב (מהלס קד, לא) "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו", ישמח ר"ת מ'דליקין ש'מונת י'מי ח'נוכה, שזו כל תכלית ימי החנוכה להגיע לישמח ה' במעשיו.

